

SEPTEMBER 1968

JAARGANG 71, AFL. 9

NEDERLANDS TIJDSCHRIFT VOOR VELDBIOLOGIE
OPGERICHT DOOR E. HEIMANS, J. JASPERS Jr EN JAC. P. THIJSSE

Notekraker als wespendif

J. G. S. OVERMAAT.

We hadden het voorrecht in augustus twee vakantieweken door te brengen op Thalatta, een riant gelegen duinterrein van enige hectaren groot, niet ver bezuiden het Kopje van Bloemendaal. Wie op een heldere, windstille dag op Thalatta wakker wordt waant zich ergens aan de Middellandse Zee. Door de takken van de Corsicaanse den- nen kijkt men vanuit de slaapkamers aan de westzijde over de gehele breedte van de Kennermerduinen naar een witte stad aan een blauwe zee en ergens over de schietbanen van Defensie blinkt een meertje, Het Wed, niet ver van de Zeeweg.

Flora en fauna van Thalatta zijn typerend voor die van het kalkrijke binnenduin; behalve Duindoorn, Liguster, Kruipwilg, Ber-

beris enz. vonden we er naast Tijn ook de reeds uitgebloeide Scheefkelk en op enkele plekjes Steentijn. Merkwaardig in dit gezelschap is de overal optredende Struikheide en het voorkomen van de Valse salie, als om te bewijzen dat de natuur zich niet steeds aan het boekje houdt.

De dierenwereld heeft er niets spectaculairs; uilen hebben we er niet gezien of gehoord; Fazanten en Hazen lopen er vrij op het terrein rond; de laatsten domineerden er tijdens ons verblijf duidelijk over de Konijnen. Op kleine zoogdieren hebben we nauwelijks gelet; wel bracht een der kinderen op een ochtend na een ware hoosbui een verdronken Dwergspitsmuisje mee naar huis; het was al weer zover opgedroogd dat

we de fijne snorhaartjes opzij van het ongelooflijk ranke snuitje en de fraaie beharing van het staartje duidelijk konden zien. Onze Joost kwam eens aandragen met een door de tuinman „vermoorde” Mol en die hebben we ergens onder een Duindoorn gedeponeerd om er de doodgravers mee aan te lokken: altijd een dankbare attractie voor logés die van een verhaal houden.

Met deze Mol nu begint echter een heel ander verhaal dat ik de notekraker-suite zou willen noemen, zijnde het relaas van een voor ons allen spannend avontuur dat ons twee dagen heeft beziggehouden.

Met een schoonzoon ging ik een dag later op inspectie naar de Mol. Tussen haakjes: wie ook eens een dergelijk experimentje doet kan beter de zon niet over het lijkje laten ondergaan, want er kan in korte tijd vermoedelijk van alles mee gebeuren. Toch hebben we geen spijt gehad.

Mijn logé maakte me plotseling attent op een vogel die hem onbekend voorkwam en die, ik schaam me, nog steeds prijkte op mijn verlanglijstje van „rarae aves”. Vergissing was wel uitgesloten; ofschoon ik de Notekraker nooit gezien had, had ik zijn afbeelding honderden keren bekeken; van zijn voedselgewoonten was me slechts bijgebleven dat hij noten en andere vruchten at en ook dierlijk voedsel, wat voor een kraaiachtige vogel trouwens voor de hand ligt. Toen we hem verrasten was hij energiek bezig met de bodem open te hakken, en wel ongeveer op de plek waar naar ons vermoeden de Mol wel begraven zou liggen. In onze onnozelheid brachten we zijn activiteit onmiddellijk in verband met het kadavertje. Op dat moment wisten we nog niet dat er toen juist een ongekende invasie van Notekrakers op gang was gekomen. In alle kranten heeft nadien een uitvoerig signalement gestaan, zodat ik me hier kan beperken tot enkele opmerkingen. Ofschoon

de Notekraker duidelijk de habitus van een kraaivogel heeft, deden kop, snavel en haktechniek me sterk denken aan die van een specht. Opvallend vond ik het grote donkere oog en de stevige dolkachtige snavel. De vogel stoorde zich nauwelijks aan onze aanwezigheid. Wel keek hij even vluchtig op maar ging toen dadelijk weer door met zijn fanatieke arbeid. Nu en dan deed hij een kloeke sprong achterwaarts of opzij als om een gunstiger positie in te nemen; deze hopachtige sprongen leken me zeer karakteristiek.

Natuurlijk waren we uiterst gespannen, temeer omdat de Mol nog steeds in ons achterhoofd speelde. En ook was hier een unieke kans voor een foto. Op deze afstand was een doodordinaire Kauw er allang vandoor geweest; mijn metgezel beschikte over een reflex-camera met 13 cm telelens plus een converter. Een levensgrote afdruk lag dus binnen de mogelijkheden.

Het is mijn tragiek, en ongetwijfeld ook de uwe, dat fototoestel, kijker, loep en dergelijke onmisbare attributen geregeld voor het grijpen liggen, behalve wanneer men ze juist goed kan gebruiken. Vlug heen en weer rennen naar het gebouw om de apparatuur te halen zou heel eenvoudig geweest zijn, want de vogel was helemaal in beslag genomen door zijn bezigheden. Het nare was dat het laatste plaatje van de film juist de dag tevoren was verschoten en het liep tegen half zeven in de avond. Toen schoot me Zandvoort te binnen, waar men in het seizoen gelukkig niet van winkelsluiting weet, en ofschoon we reeds de zoemer uit de keuken hoorden wist ik mijn fotograaf te bewegen als een coureur naar de Boulevard te rijden.

Intussen hadden we tot onze verwondering opgemerkt dat het de vogel helemaal niet om de Mol ging: nu en dan diepte hij daarentegen iets witachtigs op uit de bodem,

Fig. 1. Notekraker, bezig aan een nest van de Rode wesp (*Vespula rufa*). Bloemendaal 13 augustus 1968. Foto Marianne Klijn-Overmaat.

ons te raden gevende wat dit dan wel mocht zijn. We deden enkele stappen dichterbij doch dit was hem nu toch te gortig: met een flink brok van de buit vloog hij naar een naburige pijnboom. Dit intermezzo grepen we dadelijk aan; nieuwsgierig onderzochten we de plek waar hij bezig was geweest. Het bleek een nest te zijn van *Vespula rufa*, de Rode wesp. Rondom en in het opengeploegde gat vonden we verscheidene dode en zieltogende werksters en ook een enkele koningin. Terwijl ik in de haast de lijkjes verzamelde, vlogen andere wespen af en aan, zo te zien zonder enige opwindung; van agressiviteit was dan ook nauwelijks sprake; de Rode wesp schijnt er een van het sympathieke soort. Half bedekt onder het

zand blonk een stuk raat; bij nader onderzoek bleken in de langwerpige, prismatische cellen reeds bijna vliegvlugge imagines te liggen.

Mijn taak was tegelijkertijd te verhinderen dat de vogel intussen het nest zou leeg plunderen maar tevens te zorgen dat hij niettemin aan de plaats gebonden bleef. Het eerste uiteraard om te voorkomen dat hij hier niets meer te zoeken had. Alleen met de Notekraker achtergebleven gedroeg ik me eerst wel zo bescheiden dat hij al weldra weer op de grond neer streek. Vanaf dit moment werd het een merkwaardig gemarchandeer met de vogel, die ik op een gegeven moment tot op twee meter moest naderen omdat hij onverhoeds met een paar

sprongen weer met zijn wespen bezig was. Op dit moment waren deze twee meters blijkbaar de grens tussen zijn vraatzucht en vluchtreactie. Tussen de bedrijven door zag ik hem één keer een ontwijkende beweging maken, als maakten de wespen het hem toch even lastig.

Toen de fotograaf eindelijk terug kwam, zat de Notekraker echter weer tergend in zijn denneboom. En de oogst uit Zandvoort viel ook een beetje tegen: in het eerste het beste bereikbare fotozaakje beschikte men slechts over een Agfa 17° Din. Maar het was tenminste *iets*. Helaas gaf de vogel ons die avond in het wijkende licht geen kans meer hem op het wespennest te knippen.

We twijfelden er echter niet aan of hij zou de volgende dag terugkeren. En dit betekende: voor dag en dauw uit de veren. Mijn fotograaf had 's avonds zijn vrouw geïnstrueerd omtrent de techniek van het fotograferen met een telecombinatie uit de hand, omdat hij zelf de volgende dag niet aanwezig zou zijn.

Toen ik de volgende ochtend om vijf uur met Joost bij het wespennest kwam, was de vogel ons toch nog voor. Bij onze komst ging hij er onmiddellijk met een flink stuk raat vandoor; niet meer naar zijn pijnboom maar nu rechtstreeks in de richting van de schietbanen, ons met een gevoel van hevig zelfverwijt achterlatende. We vermoedden dat we hem nu geruime tijd wel niet terug zouden zien en doodden de tijd met gedurende een uur op het terrein rond te wandelen in de hoop hem toch terug te zien keren. En plotseling was hij weer in de buurt. We waarschuwden ogenblikkelijk mijn dochter Marianne en ik liep met haar terug naar de plek die voor mij langzamerhand een obsessie was geworden. Ik installeerde haar op zeven meter afstand in een afgedankte

strandstoel die enige dekking bood tegen de ochtendkoude en waarin zij enigszins verborgen zat voor de vogel, die op enige afstand ergens achter de strandstoel vermoed werd. Intussen wachtte ik in het gebouw de uitslag af van onze hernieuwde poging.

Toch nog onverwachts kwam na een half uur mijn dochter terug met een achttal snapshots, maar ze temperde onmiddellijk onze vreugde met de waarschuwing dat we er ons niet al te veel van voor moesten stellen; noodgedwongen waren alle acht opnamen geknipt vanuit de schuilplaats en met een diafragma-opening die geen korte sluitertijden toeliet. Toen zij probeerde een paar stappen nader te komen, vloog de vogel weg met wat later bleek het laatste stuk raat dat het nest nog bevatte en ditmaal dus waarschijnlijk voorgoed. We waren wel op het nippertje geweest!

Hoewel de scherpte van de foto's te wensen overlaat, toonden de levendige plaatjes, die uit de hand zijn genomen, ons toch met wat voor een kwieke vogel we te doen hebben gehad, temeer daar ze in snel tempo achter elkaar genomen zijn. Ter documentatie is die met de wespenraat hier opgenomen (fig. 1).

De snavel, die me ook voor een Notekraker nogal stevig lijkt, duidt er mogelijk op dat hier sprake was van de diksnavelige vorm uit Skandinavië. In de tweede druk van „Mr. Kist” staat deze nog gesignaleerd als een dwaalgast (3×). Een ietwat voorbarige veronderstelling wellicht, die aan de foto's wel moeilijk zal zijn te verifiëren. De wens is hier ongetwijfeld mede de vader van de gedachte...

Merkwaardig genoeg hebben we de vogel, gedurende al de tijd dat we hem observeerden, ook niet maar één enkel geluid horen geven.